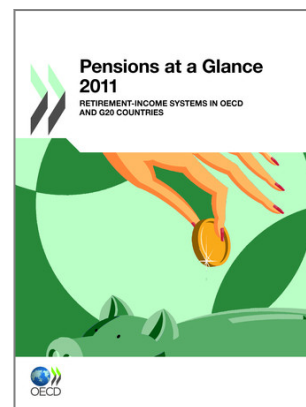

Pensions at a Glance 2011: Retirement-income Systems in OECD and G20 Countries

Summary in Czech

Stručný pohled na důchody v roce 2011: důchodové systémy v zemích OECD a G20

Přehled v českém jazyce

- Tématem čtvrtého vydání zprávy Stručný pohled na důchody jsou důchody, odchod do penze a průměrná délka života. Kvůli stárnutí populace a větší délce života řada zemí věk odchodu do penze zvýšila. Některé státy zavedly automatickou vazbu mezi důchodem a průměrnou délkou života. Běžnou součástí balíčků penzijních reforem je v poslední době také zlepšení stimulů motivujících spíše k práci než k odchodu do penze. Zajištění dostatku pracovních míst pro starší pracovníky nicméně zůstává problémem.
- Hlubší vhled do těchto významných politických problémů nabízí pět kapitol, které se zaměřují na následující témata: věk odchodu do penze, chování týkající se odchodu do penze, stimuly k odložení odchodu do penze, poptávka po starších pracovnících a vazba mezi důchody a průměrnou délkou života.
- Toto vydání přináší aktualizované informace o klíčových charakteristikách systémů důchodového zabezpečení v zemích OECD a výhledy důchodových příjmů pro dnešní pracující. Nabízí rozšířenou sadu 34 ukazatelů, které pokrývají oblast navrhování národních důchodových systémů, důchodových nároků, příjmů starších lidí, financování penzijních systémů, demografický a ekonomický kontext, v němž penzijní systémy působí, a soukromé důchody.
- Oproti předešlým vydáním bylo analyzováno více zemí včetně nových členských zemí OECD – Chile, Estonska, Izraele a Slovinska. Tam, kde to bylo možné, jsou uvedeny údaje i pro další velké ekonomiky skupiny G20: Argentinu, Brazílii, Čínu, Indii, Indonésii, Rusko, Saúdskou Arábii a Jihoafrickou republiku. Spolu s údaji o 27 členských zemích Evropské unie dosahuje počet ekonomik uvedených v této zprávě celkem 43.

Spory týkající se důchodových reforem všeobecně – a zejména zvyšování věku odchodu do penze – od předchozího vydání zprávy Stručný pohled na důchody v červnu 2009 nikdy nepřestaly být častým námětem novinových titulků. Je tedy na místě, aby tématem tohoto vydání pro rok 2011 byly důchody, odchod do penze, průměrná délka života a vazby mezi těmito faktory.

„Věk odchodu do penze a průměrná délka života v období 1950–2050“ je první z pěti specializovaných kapitol v části I. Uvádí se v ní, že asi polovina zemí OECD již zahájila zvyšování věku odchodu do penze nebo je v brzké budoucnosti plánuje. Věk odchodu do penze se bude u žen zvyšovat v 18 zemích a u mužů ve 14 zemích. Do roku 2050 se bude průměrný věk odchodu do penze v zemích OECD blížit 65 letům pro obě pohlaví. To znamená oproti roku 2010 nárůst téměř o 2,5 roku pro muže a o 4 roky pro ženy.

Průměrná délka života se v druhé polovině 20. století téměř neustále zvyšovala. Výsledkem bylo prodloužení doby, kterou lidé tráví v důchodu. Mezi roky 1960 a 1993 vzrostla průměrná doba, kterou lidé prožívají v důchodovém věku, ze 13,4 na 16,5 let. U žen mezi lety 1960 až 1993 vzrostla očekávaná délka důchodu o 4,8 let na 21,6 let. Tento nárůst byl zčásti důsledkem trendu prodloužování života. Jedna třetina tohoto nárůstu ovšem byla způsobena klesajícím věkem odchodu do penze: deset zemí OECD snížilo mezi lety 1950 až 2010 věk odchodu do penze u mužů a 13 zemí u žen.

Většina prognóz předpokládá v budoucnosti další nárůst průměrné délky života. Podle předpokladů OSN vzroste průměrná délka života prožitého v normálním důchodovém věku do roku 2050 na 20,3 let u mužů a 24,5 let u žen, a to i přes budoucí plánované zvyšování věku odchodu do penze. Ve skutečnosti pouze pět zemí zvýšilo věk odchodu do penze dostatečně, aby byla stabilizována doba strávená v důchodu v následujících čtyřiceti letech jak u mužů, tak u žen; další čtyři země provedou tento krok pouze pro ženy.

Tato analýza bere v úvahu pouze normální věk odchodu do penze. Většina lidí ve většině zemí OECD však odchází do penze před dosažením řádného důchodového věku. Ukazuje to kapitola 2 s názvem „Trendy v oblasti odchodu do penze a práce ve starším věku“. Skutečný věk, ve kterém lidé opouštějí pracovní trh, během 70. a 80. let 20. století stále klesal. Dlouhodobý trend dřívějšího odchodu do penze však skončil v polovině 90. let u mužů a o něco později i u žen. I tak ale byl průměrný věk odchodu z pracovního trhu v zemích OECD v letech 2002–2007 o 4 až 5 let nižší než koncem 60. let 20. století, tedy přibližně 63,5 let u mužů a 62,5 let u žen. Abychom pouze udrželi krok s předpokládaným nárůstem průměrné délky života do roku 2050, musel by se skutečný věk odchodu do penze zvýšit na zhruba 66,5 let u mužů a téměř 66 let u žen. To naznačuje rozměr problému, který vlády musejí řešit.

Politiky, které vlády mohou prosazovat s cílem prodloužit produktivní věk lidí, jsou tématem dalších dvou kapitol. První z nich se zabývá „stranou nabídky“ a uvádí informace o stimulech k práci a k odkladu odchodu do penze, které jsou součástí penzijního systému. Druhá kapitola se zabývá „stranou poptávky“ a zkoumá možnosti, jak zajistit pracovní místa pro starší pracující.

Existují nezvratné důkazy o tom, že chování lidí, pokud jde o odchod do penze, ovlivňují finanční stimuly. „Stimuly k odložení odchodu do důchodu“, jimiž se zabývá kapitola 3, jsou proto důležité z hlediska ekonomické efektivity. Stejně tak jsou však významné z hlediska rovnosti. Lidé, kteří více pracují a více do systému přispívají, by měli mít vyšší důchod. Podobně ti, kdo jsou nuceni odejít ze zaměstnání předčasně a pravděpodobně ne vlastní vinou, potřebují mít rozumnou životní úroveň.

Zlepšení stimulů k odkladu odchodu do penze bylo proto úhelným kamenem většiny penzijních reforem: opatření v této oblasti přijala přibližně polovina zemí OECD. Mezi tyto možnosti patří zpřísnění podmínek pro předčasný odchod do penze, vyšší srážky pro předčasné důchodce a vyšší valorizaci důchodů pro osoby, které odejdou do penze po dosažení běžného důchodového věku. Kapitola 3 ukazuje, že tyto reformy byly účinné a že pouze několik zemí OECD má stále důchodový systém, který výrazně podporuje předčasný odchod do penze. Nicméně stále existují způsoby, jimiž by většina zemí mohla finanční pobídky ve svých penzijních systémech dále zlepšovat. V této kapitole je navrženo devět politických doporučení, jak odměnit lidi za to, že déle pracují.

Existují-li překážky delšího produktivního života na straně poptávky, mohou být penzijní reformy navrženy tak, aby zlepšily pobídky k práci, méně účinné. Kapitola 4 se zabývá možnostmi politik, které si kladou za cíl pomáhat starším pracujícím najít nebo si udržet pracovní místa. Na straně zaměstnavatelů existují překážky v podobě diskriminujících postojů kvůli věku, zejména pokud jde o schopnost starších pracujících přizpůsobovat se změnám. V této oblasti byla často (nikoli však vždy) účinná legislativa zaměřená proti diskriminaci na základě věku a veřejně

informační kampaně. V některých zemích zůstávají problémem vysoké náklady na zaměstnávání starších pracujících. Zaměstnavatelé navíc někdy využívají předčasných odchodů do penze jako pohodlného způsobu snižování stavů pracovních sil.

Možnosti zaměstnání pro starší pracující mohou též být omezené. V některých případech jsou jejich schopnosti ceněny již méně a školení se zaměřují na mladší pracovníky. Často je třeba větší pomoc při hledání pracovního místa.

Ve sporech o vyšší věk odchodu do penze se neustále vrací tvrzení, že větší počet starších pracujících sníží počet pracovních příležitostí pro mladší osoby. Na podporu tohoto názoru však neexistuje žádný důkaz. Míra zaměstnanosti osob krátce po 20. roku věku ve skutečnosti silně a pozitivně koreluje s mírou zaměstnanosti lidí mezi 55 až 60 lety. Průzkum postojů k tomuto tématu ukazuje, že lidé s tímto tvrzením souhlasí tím pravděpodobněji, čím nižší je zaměstnanost ať už starších nebo mladších pracujících.

Kapitola 5 se vrací k problému důchodů a průměrné délky života. Přibližně polovina zemí OECD má ve svých systémech povinného důchodového zabezpečení prvky, které zajišťují automatickou vazbu mezi důchody a změnou průměrné délky života. To v důchodové politice znamená zásadní posun.

Mnoho zemí především zavedlo povinné programy definovaných příspěvků do systému jako náhradu za veřejný důchodový systém nebo jako jeho doplněk. Za druhé některé země změnily své systémy financování veřejných důchodů na principu průběžného placení v placení na „pomyslné účty“. Za třetí v několika zemích existuje vazba mezi výší důchodu nebo podmínkami pro důchodové zabezpečení a průměrnou délkou života. A navíc kromě těchto změn došlo ke znatelnému posunu od dávkově definovaných systémů k systémům definovaným příspěvkově, které počítají s důchody soukromými a dobrovolnými.

Tyto změny mají při rostoucí průměrné délce života důležitý dopad na způsob sdílení nákladů na poskytování důchodů. Tyto náklady čím dál více ponесou jednotliví důchodci v podobě nižších důchodů. Kapitola 5 s názvem „Vazba důchodů na průměrnou délku života“ pojednává o míře nejistoty plynoucí z předpovědi průměrné délky života a hodnotí politiky, které tuto vazbu zavádějí. Dále ukazuje, jaký vliv na důchodové nároky by měl pomalejší nebo rychlejší růst průměrné délky života, než je střední předpovídané tempo.

Jako celek popisuje a hodnotí těchto pět kapitol části I. celou škálu politik, které země OECD přijaly, aby se vyrovnaly se vzrůstajícím tlakem stárnutí populace na státní rozpočty. Zvýšení věku odchodu do penze – nejviditelnější a nejsrozumitelnější parametr penzijního systému – je stále častým námětem novinových titulků. To je však pouze malá část celého problému důchodů, odchodů do penze a průměrné délky života.

V části II. uvádí zpráva aktualizovanou verzi části „Ukazatele důchodových politik“ z předchozích tří vydání Stručného pohledu na důchody a oproti předchozímu vydání k ní přidává dalších 18 ukazatelů. Tam, kde to bylo možné, byla tato analýza dále rozšířena na země skupiny G20, jež momentálně nejsou členy OECD: Argentinu, Brazílii, Čínu, Indii, Indonésii, Ruskou federaci, Saúdskou Arábii a Jihoafrickou republiku.

Tato část začíná pohledem na navrhování systémů důchodového zabezpečení a seznamuje čtenáře s taxonomií používanou pro popis vysoce rozdílných penzijních systémů (část II.1). Jsou zde uvedeny hlavní parametry a pravidla penzijních systémů pro snadnější mezinárodní srovnání.

Tyto parametry a pravidla jsou poté použity k modelování důchodových nároků pro muže a ženy na různých úrovních příjmů (část II.2). Zatímco většina ukazatelů se týká systémů povinného důchodového zabezpečení, je zde i analýza typických systémů dobrovolných soukromých důchodů v těch zemích, v nichž jsou rozšířeny. Značná pozornost je zde věnována daňovému zatížení důchodů a důchodců a tomu, jaký má vliv na životní úroveň v důchodu ve srovnání se životem ekonomicky aktivním.

Analýza důchodových nároků je zaměřena na budoucnost, což znamená, že bere v úvahu hodnotu příspěvků pro pracující, kteří vstupují na trh práce teprve dnes. Ukazatele v části II.3 sledují finanční situaci lidí, kteří jsou v důchodovém věku teď: jejich průměrné příjmy, zdroje příjmů a riziko chudoby.

Po analýze situace jednotlivců zkoumá část II.4 finanční situaci penzijních systémů jako celku. Jsou zde uvedena data o veřejných a soukromých výdajích na důchody, míře příspěvků na povinné důchodové zabezpečení a souhrnných výnosech z příspěvků do veřejných důchodových systémů.

Pozadí a kontext, v němž musí penzijní systémy působit, jsou popsány v části II.5. K těmto ukazatelům patří demografické veličiny – například průměrná délka života a porodnost – a průměrná výše výdělků. Konečně část II.6 nabízí specifické informace o soukromých důchodech a veřejných důchodových rezervních fondech.

© OECD

Tento přehled není oficiálním překladem OECD. OECD-oversettelse.

Reprodukce tohoto přehledu je povolena, jsou-li uvedena autorská práva OECD a název původní publikace.

Vícejazyčné přehledy jsou překlady výtahů z publikací OECD původně publikovaných v angličtině a francouzštině.

Jsou zdarma k dispozici v internetovém knihkupectví OECD www.oecd.org/bookshop

Další informace vám poskytne Odbor pro legislativu a překlady při OECD, Ředitelství pro veřejné záležitosti a komunikaci rights@oecd.org, fax: +33 (0)1 45 24 99 30.

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal, 75116
Paris, France

Navštivte naši internetovou stránku www.oecd.org/rights/

